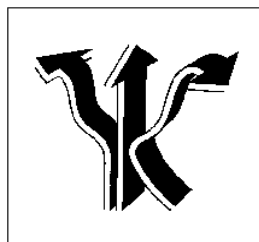

МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
СТУДЕНТІВ
з дисципліни**

**«МЕТОДИКА ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ
АДВОКАЦІЙНОЇ КАМПАНІЇ У СОЦІАЛЬНІЙ РОБОТІ»
(для магістрів)**

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2018

Підготовлена доцентом кафедри соціології та соціальної роботи
Т. В. Єресковою

Затверджено на засіданні кафедри соціології та соціальної роботи
(протокол № 9 від 24.04.17)

Схвалено Вченою радою Українсько-Азербайджанського інституту соціальних
наук і самоврядування Г. А. Алієва (протокол № 9 від 27.04.17)

Єрескова Т. В. Методичні рекомендації щодо забезпечення самостійної
роботи студентів з дисципліни «Методика організації та проведення
адвокаційної кампанії у соціальній роботі» (для магістрів). – Київ: ДП «Вид.
дім «Персонал», 2018. – 32 с.

Методичні рекомендації містять пояснювальну записку, теми для
самостійного вивчення й поглибленого опрацювання, види самостійної роботи
та форми її контролю, теми доповідей та рефератів, вказівки до написання
рефератів і виконання індивідуальних завдань, засоби контролю самостійної
роботи, питання для самоконтролю, а також список літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом
(МАУП), 2018
© ДП «Видавничий дім
«Персонал», 2018

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Самостійна робота студентів навчальної дисципліни «Методика організації та проведення адвокаційної кампанії» передбачає формування самостійності у здобутті знань щодо представництва і захисту прав та інтересів різних груп громадян, споживачів соціальних послуг, оволодіння складними вміннями і навичками бачити зміст і мету роботи з методів та інструментів адвокації, організувати власну самоосвіту, вміння по-новому підходити до вирішення питань соціального захисту цільових груп, оптимізувати пізнавальну і розумову активність і самостійність, здатність до творчості.

За допомогою самостійної роботи студентів під час аудиторних занять та у позааудиторний час стимулюються як теоретичні узагальнення знань щодо способів, методів, принципів, видів, типів та технологій організації та проведення адвокаційних кампаній у соціальній сфері, так і практичні навички розробки методичних та теоретичних матеріалів. Це зумовлює значущість самостійної роботи студентів, їхньої активності, ініціативності та творчості.

Метою організації самостійної роботи є формування у студентів сучасної системи поглядів та спеціальних знань у галузі правового супроводу надання соціальних послуг, набуття практичних навичок проведення адвокації на підставі ділової етики, діагностики наслідків соціальних ситуацій для різних категорій населення, володіння методами адвокації з різними категоріями населення.

В умовах організації освітнього процесу у вищому навчальному закладі, збільшенні обсягу навчального матеріалу, який рекомендований студентам на самостійне опанування, неможливо обійтись без самостійної роботи студентів як в аудиторний, так і позааудиторний час. Індивідуальний пошук знань важливий, адже сприяє розвитку допитливості, зацікавленості, орієнтує на дослідницьку роботу теоретичного або дослідно-експериментального рівнів.

Спираючись на даний принцип, викладач приймає активну участь в організації самостійної роботи студентів, співвідносячи її з навчально-освітньою діяльністю в аудиторії.

Реалізації цього принципу сприятимуть такі правила:

- враховуючи освітні можливості студентів, чітко визначати обсяг та складність їхньої самостійної роботи;
- рекомендувати студентам різноманітні форми самостійної роботи;
- допомагати студентам оволодівати методами самостійної роботи;
- систематично здійснювати контроль за перебігом самостійної роботи студентів.

Таким чином, опанувавши запропоновані форми самостійної роботи, студенти:

- матимуть цілісне уявлення про адвокацію як метода індивідуальної роботи у сфері соціального захисту та забезпечення;
- знатимуть зміст та технологію проведення адвокаційних кампаній як з громадою, так й індивідуальними представниками цільових груп;
- вмітимуть вибудовувати ефективну комунікацію між усіма суб'єктами адвокаційних кампаній у соціальній сфері;
- отриматимуть практичні навички роботи з організації та проведення адвокаційних кампаній;
- отриматимуть практичні уміння з розроблення комплексу заходів щодо ефективного запровадження адвокації та соціального інспектування у систему соціального захисту та забезпечення.

Навчальна дисципліна «Методика організації та проведення адвокаційної кампанії» є важливим професійно-орієнтованим предметом дослідження для студентів, які вивчають соціальну роботу.

Адвокація сьогодні – це процес соціальних змін, що впливають на погляди, відносини у суспільстві та співвідношення сил, зміцнюють громадянське суспільство і сприяють відкриттю демократичних просторів. Щоб досягнути поставлених прагнень, адвокація вимагає координації зусиль, стратегічного мислення, поінформованості, комунікації, роз'яснювальної кампанії і мобілізації. Адвокаційні кампанії – головна частина роботи кожного фонду чи організації, яка займається захистом прав людини. Як правило, адвокаційні кампанії спрямовані на захист, посилення і розширення прав, свобод та інтересів окремих вразливих груп населення. Це безтерміновий процес відстоювання прав людей (групи людей) з метою зміни державної політики та управління, законодавства та суспільної думки, соціальних процесів та явищ. Адвокація – це потужний інструмент просування нових ідей та цінностей, вплив на особу чи групу осіб, від якої залежить вирішення проблеми. Це можуть бути як посадові особи, які представляють державні установи, так і представники бізнес сектору. У сучасних умовах адвокаційні кампанії стають прикладом мирного впливу на владу, містком порозуміння і початком відкритого діалогу між владою та громадою.

У своїй фаховій діяльності соціальним працівникам доводиться представляти інтереси, захищати права своїх клієнтів у різноманітних державних, недержавних установах і організаціях, взаємодіяти від їхнього імені з приватними особами. Представництво (адвокатування) у соціальній роботі – процес захисту прав, реалізації інтересів індивідів, груп людей уповноваженими особами з метою отримання ними доступу до послуг установ,

на які вони мають право, але не можуть їх отримати; взаємодія від імені клієнта з юридичними і фізичними особами.

Мета дисципліни – отримання студентами знань про представництво (адвокатування) у соціальній роботі як процесу захисту прав, реалізації інтересів індивідів, груп людей уповноваженими особами з метою отримання ними доступу до послуг установ, на які вони мають право, але не можуть їх отримати.

Завдання дисципліни:

- сформувати цілісне уявлення про адвокацію як методу індивідуальної роботи у сфері соціального захисту та забезпечення;

- розвинути уявлення студентів щодо поняття «захист громадських інтересів» як систему взаємопов'язаних дій або кроків, спрямованих на довгострокові зміни у суспільстві, або способів ухвалення відповідних рішень владними структурами через активізацію громадян;

- сформувати навички взаємодії від імені клієнта з юридичними та фізичними особами.

По закінченню вивчення дисципліни студенти мають

знати:

- сутність поняття «адвокасі» в системі соціальної роботи;

- європейський та світовий досвід проведення адвокаційних кампаній у системі соціальної роботи;

- основні елементи адвокаційної кампанії з представництва інтересів різних груп клієнтів;

- основні форми адвокасі у соціальній роботі;

уміти:

- визначати соціальну проблему, яка потребує адвокації соціального працівника;

- визначати потенційні групи ризику споживачів соціальних послуг, які потребують адвокації соціального працівника у різних установах;

- використовувати форми та методи адвокаційних кампаній залежно від викликів соціальної реальності;

- вибудовувати ефективну комунікацію між усіма суб'єктами адвокаційних кампаній у соціальній сфері.

Засоби контролю знань студентів з дисципліни:

- *поточний контроль* студентів проводиться з метою перевірки засвоєння ними основних положень лекційного матеріалу. Він здійснюється на семінарських заняттях шляхом опитування (письмового та усного), тестування,

прослуховуванням доповідей та рефератів студентів, оцінки якості відповідей на контрольні питання, індивідуальні та творчі завдання;

- *підсумковий (модульний) контроль* здійснюється за рахунок аналізу результатів модульних контролів студентів за темами навчальної дисципліни. Підсумкова оцінка розраховується як сумарний бал успішності кожного студента за заліковими модулями навчальної дисципліни та під час проведення заліку за означеним у навчальній програмі переліком питань;

- *підсумково-модульний контроль за дисципліну* здійснюється з урахуванням середньозваженого усіх оцінок за залікові модулі. Підсумково-модульна оцінка може перескладатися з метою її підвищення у період проведення тижнів академічного контролю за означеними у навчальній програмі переліком питань.

ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

з дисципліни «Методика організації та проведення адвокаційної кампанії у соціальній роботі»

Самостійна робота студентів є основною формою оволодіння знаннями у вільний від аудиторних занять час.

До самостійної роботи належать такі види робіт, які студенти виконують під час підготовки до всіх аудиторних занять, у процесі підготовки індивідуальних завдань, навчально-пошукової або науково-дослідної діяльності. Це не залежить від того, здійснюється робота за умов консультування викладачем, або без його участі; поза розкладом, або за розкладом, що регламентує самостійну підготовку.

З дисципліни «Методика організації та проведення адвокаційної кампанії» рекомендуються такі види самостійної роботи:

- самостійне вивчення й поглиблене опрацювання певних розділів дисципліни та окремих питань;

- вивчення матеріалу лекцій за конспектами, підручниками і спеціальною літературою;

- підготовка до семінарських занять за допомогою статей з наукових періодичних журналів та авторефератів дисертацій;

- виконання індивідуальних завдань;

- виконання творчих завдань;

- підготовка до контрольних робіт та модульного тестування;

- написання рефератів;

- підготовка доповідей на студентські наукові конференції.

ТЕМИ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ВИВЧЕННЯ Й ПОГЛИБЛЕНОГО ОПРАЦЮВАННЯ

Адвокація як форма індивідуальної соціальної роботи

При самостійному опануванні лекційного матеріалу доцільно звернути увагу на *наступні аспекти*, які *рекомендується занотувати* до конспекту:

Визначення поняття «адвокасі» (адвокація).

Адвокасі (англ. *advocacy*, синоніми: адвокація, едвокасі, громадський захист, адвокатування) – термін і механізм дії, що прийшов з практики діяльності недержавних організацій США і означає представництво і захист прав та інтересів громадян, вид діяльності, за якої громадяни та громадські організації висловлюють занепокоєння щодо порушення своїх прав, а також вдаються до активних дій для їх захисту. Найзагальніше визначення поняття «адвокасі» – це діяльність, що має на меті захист і просування прав та інтересів громад чи окремих груп населення. На сьогоднішній день заходи з адвокасі є невід’ємною частиною роботи будь-якої організації, що турбується про свій статус, організаційну спроможність і стійкість. Адвокасі — це робота на забезпечення перспективи розвитку. У посібнику «Адвокасі у бібліотечній сфері» пропонується дотримуватися такого розуміння: адвокасі — це процес, спрямований на зміну політики, законів і практик, які використовують впливові люди, групи та заклади. Мета адвокасі — «просунути» певний погляд, ідею, точку зору, групу людей чи певну справу шляхом трансформації чи впровадження певної публічної практики. Адвокасі — це побудова продуктивних відносин між урядовцями та тими, кому вони служать (громадянами). У широкому значенні «захист громадських інтересів» — це система взаємопов’язаних дій або кроків, спрямованих на довгострокові зміни у суспільстві, або способів ухвалення та прийняття політичних рішень через активізацію громадян. Явище адвокасі виникло у результаті необхідності реагувати на гострі соціальні проблеми чи виробляти комплексні відповіді на систематичні негаразди чи кризи. Особа, яка потрапила у скрутне становище чи усвідомлює існування певної проблеми, не завжди має змогу цю проблему вирішити. Тому виникає необхідність пошуку і впливу на того, кому підвладне вирішення проблеми. Звідси і визначальна риса адвокасі — вплив на особу, яка приймає рішення. Мета адвокасі — більш справедливий стан речей.

Також слід мати на увазі, що існує багато різних форм адвокасі. Діяльність, спрямована на представлення інтересів і захист прав, може тривати

як одну годину, так і декілька років. Методи адвокати мають бути узгоджені з людьми, чий інтерес ви відстоюєте. Отримавши схвалення цих осіб чи груп, ви матимете законне право представляти їхні інтереси і відстоювати їхні права перед іншими. Отримати таку згоду можна за умови налагодження тісних стосунків із цими людьми. Наприклад, якщо директор бібліотеки веде переговори про виділення фінансування на додаткові комп'ютери для читачів та відповідне навчання бібліотекарів, хороші відносини з читачами необхідні для забезпечення їхньої участі в адвокаційних заходах. Інколи ситуація сама примушує займатися адвокатом — у випадку, коли потрібно якомога швидше попередити чи зменшити негативні наслідки якої-небудь події. Наприклад, керівництво області прийняло рішення про передачу бібліотечного приміщення приватному підприємству. Ця ситуація вимагатиме вживання невідкладних заходів, щоб відстояти інтереси бібліотекарів і користувачів. Інколи ж діяльність з адвокатом можлива лише як довгостроковий процес. Зазвичай у таких випадках мета адвокати — поліпшення загального стану речей в організації чи підвищення статусу певної громади. Для цього потрібно розробити стратегічний план та використовувати методи адвокати для того, щоб поступово створити сприятливу ситуацію чи попередити виникнення труднощів.

Захист громадських інтересів передбачає індивідуальні стратегії та дії, найбільш адекватні й дієві у кожній конкретній ситуації. У одному випадку будуть потрібні зустрічі з представниками виконавчої або законодавчої влади і серія освітніх заходів, в іншому — мобілізація громадян співтовариства (асоціації), активне спілкування із журналістами, у третьому — подання позову і ведення судового процесу.

Сутність адвокати полягає в тому, щоб людям, які прийматимуть рішення, потенційним партнерам, спонсорам і зацікавленим сторонам сказати наступне: «Те, що ми вам пропонуємо, може дуже допомогти у здійсненні ваших планів». Отже, цілями адвокати є визначення та озвучення потреб громадян, вирішення їхніх проблем, сприяння поширенню різних поглядів, вплив на визначення політики, на структуру, що визначає політику. Адвокати виступає посередником та об'єднуючою ланкою між громадянами, бізнес-сектором та урядом.

Важливість адвокати полягає в тому, що це дає людям шанс сказати все, що вони думають про речі, які мають вплив на їхнє життя. Це дає можливість брати участь у прийнятті рішень, зосереджує увагу на особистостях та їхніх правах, надає право вибору. Адже вибір є основою для поваги та гідності, є одним із людських прав. Адвокати дає змогу населенню піддавати сумніву владу професіоналів та установ, орієнтує сферу послуг на потреби клієнтів, покращує життя людей.

У межах самого поняття «адвокатування» виділяють окремі його види за особливостями організації та технологією діяльності:

1) **правове соціальне адвокатування** – представництво клієнта за посередництва особи зі спеціальною правовою освітою, зазвичай професійного юриста, адвоката;

2) **громадське соціальне адвокатування** – довготривала співпраця один на один між користувачем та соціальним адвокатом, що зазвичай складає частину координаційної програми, разом з оплачуваним координатором та волонтером – партнером. Такий вид соціального адвокатування є більш звичним у тенденції вивчення проблем недієздатних людей або осіб з обмеженими можливостями. Громадськими соціальними адвокатами можуть виступати і самі користувачі послуг;

3) **формальне соціальне адвокатування** – це нове скомпоноване поняття, що зазвичай відсилає до схеми роботи невеликих та незалежних волонтерських груп в якості професійних соціальних адвокатів. Деколи вони адаптують “експертну” модель соціального адвокатування, що допомагає їм надавати поради, обирати пріоритети, консультивати та виступати посередниками;

4) **соціальне самоадвокатування** – діяльність осіб, які захищають себе, а також виражають схожу позицію інших громадян.

Школа як центр виховної роботи у мікрорайоні виконує соціально-педагогічні функції, спрямовані у тому числі і на покращення взаємостосунків дитини з різними рівнями її соціуму. Її соціально-педагогічна служба повинна сприяти створенню довірчих, партнерських взаємин з батьками. Інтереси школи й інтереси родини мають сходитись на головній меті обох інститутів – вихованні та розвитку особистості дитини. Саме тому серед функцій соціального педагога у школі виокремлюються: 1) *консультативна* (розробка порад і методик корекції поведінки, статусу); 2) *профілактична* (розробка комплексу заходів для запобігання розвитку негативних процесів, що послабляють навчально-виховний процес у школі); 3) *захисна* (забезпечення заходів щодо охорони і захисту прав дітей і підлітків; представлення інтересів дітей у різних інстанціях (суд, прокуратура тощо); 4) *опікунська* (організація харчування, медичного обслуговування, опіки нужденних у різних формах соціальної допомоги); 5) *організаторська* (включення родини і громадськості у виховний процес, побудова демократичної системи відносин дітей і дорослих). Усі зазначені завдання властиві й процесу адвокатування.

Особливості організації адвокації-кампаній

При самостійному опануванні лекційного матеріалу доцільно звернути увагу на наступні аспекти, які рекомендується занотувати до конспекту:

Визначення цільових аудиторій.

Ключовим елементом розробки адвокаційної кампанії є аналіз мішеней та зацікавлених сторін. Мішені – це люди, від яких безпосередньо залежить прийняття необхідного рішення. Зацікавлені сторони – люди, які мають певне відношення до визначеної проблеми та можуть бути зацікавлені у її вирішенні. Залежно від ставлення до проблеми та методів її вирішення зацікавлені сторони поділяються на союзників, прихильників, опонентів, суперників та нейтралів.

Приклад оформлення таблиці визначення цільових груп у процесі проведення адвокаційної кампанії:

<i>Зацікавлені сторони</i>	<i>Визначте членів цільової групи</i>	<i>Як з ними зв'язатися?</i>	<i>Що вони можуть зробити для досягнення адвокаційної мети?</i>
«Мішені» - Головна - Альтернативна - Офіційна - Доступу - Підтримки			
«Союзники» (поділяють проблему та шляхи її вирішення) «Прихильники» (поділяють проблему, але пропонують інші шляхи вирішення)			
«Опоненти» (не вважають проблему та шляхи її вирішення пріоритетними) «Суперники» (заперечують проблему в цілому) «Нейтралі» (не звертають уваги на проблему)			

Адвокація як інструмент демократичних перетворень

При самостійному опануванні лекційного матеріалу доцільно звернути увагу на наступні аспекти, які рекомендується занотувати до конспекту:

1. Процес вироблення публічної політики.

Пропонуємо виділяти такі основні етапи циклу: 1) ідентифікація проблеми та встановлення порядку денного для політики; 2) аналіз політики; 3) вибір та формулювання політики; 4) прийняття рішення щодо політики; 5) впровадження політики; 6) моніторинг та оцінювання політики.

Стисло охарактеризуємо зміст кожного із цих етапів. *Ідентифікація проблеми та встановлення порядку денного для політики.* На цьому етапі визначається потреба урядового втручання для вирішення тих чи інших суспільних проблем. Ця діяльність супроводжується визначенням проблеми, тобто «визначенням державних проблем, які потребують державної реакції». Своєю чергою, проблема визначається із наявності певного предмета (фактів, події, явища). При цьому виявлення предмета не обов'язково має привести до визначення лише однієї проблеми. Так, наприклад, існування безпритульності серед неповнолітніх дає підстави до визначення низки проблем: відчуження дітей від сім'ї, зростання кількості кризових сімей, невілювання інститут сім'ї, погіршення функціонування державних виховних установ, погіршення матеріального стану сімей, що виховують дітей, тощо. Тобто конкретні факти вимагають відповідної інтерпретації. Як зазначає В. Парсонс, «ми цілком можемо погодитись щодо предмета, але не погоджуватися із тим, у чому конкретно полягає проблема».

Після встановлення проблеми необхідно її перевести в питання порядку денного для державної політики. Ця діяльність супроводжується переконанням відповідного владного органу, а також інших зацікавлених сторін у тому, що існує реальна проблема, для якої необхідно державне втручання. Цей етап потребує відповідної аналітичної роботи, а не просто спостереження за проблемою. Причому в цій роботі мають бути задіяні не лише державні виробники політики, а й широкі кола зацікавлених груп, інституцій.

Діапазон питань порядку денного, сформованого через визначення проблем для державного втручання, може бути досить широким. Тому наступним кроком має стати визначення пріоритетності тих чи інших питань. Порядок денний може бути сталим, проте увага до різних пріоритетів може змінюватися залежно від низки факторів, серед яких, наприклад, Л. Пал

виділяє найголовніші: структурні тиски, інституційні процеси та непередбачувані події.

Аналіз політики. Цей етап процесу творення державної політики включає в себе висунення альтернативних пропозицій щодо розв'язання наявних проблем. У ході зазначеної діяльності увага концентрується на обговоренні природи проблеми, її обсязі та потенційній небезпеці, яку вона створює, філософському обґрунтуванні державно-політичної діяльності щодо цієї проблеми. Головним же моментом для проблеми, на думку В. Тертички, є визначення центру її вирішення, яким може бути державний чи недержавний (приватний) сектор. Якщо проблема вирішується винятково державно-політичними рішеннями, то пропонуються ті чи інші варіанти застосування управлінських інструментів, заходів регулювання тощо. Причому має бути запропоновано безліч варіантів, які носитимуть альтернативний характер. Дослідниками пропонуються такі характерні типи альтернатив-стратегій:

- пролонгація чинної політики на основі наявних ресурсів;
- пролонгація діючої політики на основі іншого рівня ресурсних витрат;
- мінімальна модифікація чинної політики без зміни на рівні діяльності;
- новий напрям політики (значні зміни без варіацій існуючої політики);
- нова політика з новими концепціями.

Завершеність цього етапу творення державної політики характеризується визначенням набору конкретних, чітких, зрозумілих, грамотних дій, виписаних з уникненням абстрактних узагальнень. Цей етап супроводжується збором та аналізом інформації, формулюванням та обґрунтуванням пропозицій. У ньому беруть участь законодавчі та виконавчі структури, групи інтересів, спеціальні комісії, аналітичні інституції тощо.

Вибір та формулювання політики. На цьому етапі увага концентрується на виборі між розробленими альтернативами політики та їхнім імовірним впливом на вирішення проблеми. Цей найбільш відкрита стадія державно-політичного процесу, оскільки багато пропонованих вирішень проблеми мають бути якимось чином відсіяні і вибрано лише одну придатну до використання. Для здійснення такого відбору визначається набір оціночних критеріїв та підходів до прийнятності того чи іншого варіанта політики. Такі критерії є шкалою для передбачення впливів альтернатив політики щодо цілей. Базовими критеріями у цьому процесі є: дієвість-результативність, ефективність, справедливість, адекватність, прийнятність, політична здійсненність, придатність до адміністрування. Застосування того чи іншого критерію має відбуватися відповідно до суті проблеми. Сам процес відбору прийняттого варіанта політики здійснюється із застосуванням різноманітних

моделей аналізу та прийняття рішень. Так, Б. Гогвуд та Л. Ган виокремлюють методи операційного дослідження та аналізу рішень (лінійне програмування, динамічне програмування, компесативна матриця, «дерево рішень», аналіз ризику, теорія черг, моделі складських запасів), економічний, фінансовий та бюджетний види аналізу. М. Говлет та М. Рамеш, своєю чергою, виокремлюють дві найвідоміші моделі прийняття рішень у державній політиці: раціональну та інкрементальну. Також дуже часто застосовують такий метод, як аналіз вигід та витрат, у ході якого здійснюється порівняння витрат на здійснення певної політики і її наслідки.

Пошук доцільних альтернатив і проведення з цією метою аналізу політики мають також на увазі вибір знарядь (інструментів) політики. Тобто органи влади мають вирішити, як вони можуть у найрезультативніший спосіб впровадити визначену політику.

Також цей етап має супроводжуватися широкими консультаціями між зацікавленими сторонами та координацією вибраних варіантів політики із урядовою стратегією, пріоритетами та цілями.

Результатом цього етапу є чітке визначення, в який спосіб влада буде вирішувати проблему та за допомогою чого.

Прийняття рішення щодо політики. Цей етап супроводжується процесом набуття державної політики законного статусу. Тобто напрям політики набуває конкретного вигляду: нормативно-правового акта, постанови, розпорядження.

Впровадження політики. На цій стадії державно-політичного процесу відбувається введення ухваленої політики в практичну площину її реалізації. Характеризуючи цю фазу процесу, Л. Веймер та Е. Вайнінг застосували досить вдалу метафору: «Якщо ухвалення певної політики – залицяння, то її втілення у життя – це шлюб». Таке порівняння визначає усю складність цього етапу. Впровадження державної політики може мати стійкий і тривалий характер, а може призвести до невдачі та необхідності переосмислення з відповідними змінами.

На цьому етапі набирає ваги роль адміністративний апарат держави, оскільки від нього вимагається вже прийняття конкретних державно-управлінських рішень з метою втілення визначеної державної політики. Вдале здійснення політики означатиме втілення політики в дію, її конкретизацію. Цей процес неминуче супроводжується пошуком найкращих шляхів упровадження політики. Успішність цього етапу залежить від логіки політики (визначення ланцюга послідовних дій для досягнення результату), природи співпраці, кадрового забезпечення процесу.

Моніторинг та оцінювання. На цьому етапі здійснюється вимірювання результатів політики порівняно з її цілями. Процес оцінювання – це розгляд конкретної державної політики на практиці як з огляду на її цілі, так і застосовані засоби для їх досягнення. Оцінювання, своєю чергою, нерозривно пов'язано з дослідженням ходу впровадження політики відповідно до встановленого плану, тобто моніторингом. Особливість цього етапу визначається тим, що він закладає основу для вироблення та ухвалення іншого варіанта політики або продовження чинного. Причому саме оцінювання може спонукати до перегляду результатів будь-якого іншого етапу процесу творення державної політики.

2. Громадські організації як інструмент проведення адвокаційних кампаній.

Громадські організації у демократичній системі державного управління розглядаються як інститут формування громадянського суспільства та засіб управлінського впливу. Визначальні рішення у такій системі управління формуються у результаті відкритої взаємодії протилежних інтересів індивідумів, соціальних груп та спільнот у межах громадянського суспільства і державних інститутів.

Слідуючи концепції «належного управління» (good governance), інституції громадянського суспільства виступають одним із ключових інструментів забезпечення права громадян висловлювати свої інтереси та брати участь у державному управлінні. Дуже важливим моментом у розумінні сутності організацій громадянського суспільства як соціальних інститутів є класифікація таких організацій. Уявлення про спектр напрямів, форм діяльності таких організацій дає змогу ясніше усвідомити їх роль та функції, зокрема, у процесі формування та провадження державної політики.

На сьогодні існує чимало спроб класифікувати сектор організацій громадянського суспільства. Водночас серед дослідників існує прагнення вивести універсальну класифікацію, яка могла б бути застосована у різних країнах з однаковою силою. Університетом Джона Гопкінса було запропоновано Міжнародну класифікацію недержавного (неприбуткового) сектора. Ця класифікація є надзвичайно складною та багатокomпонентною. В її основу було покладено головні сектори, в яких діє та чи інша організація. Виділяється одинадцять основних груп: 1) культура та відпочинок (дозвілля); 2) освіта та дослідження; 3) охорона здоров'я; 4) соціальні послуги; 5) охорона навколишнього середовища; 6) розвиток громад та соціально-економічний розвиток, комунальне господарство; 7) право, захист прав людини, представлення та захист інтересів, політична діяльність; 8) благодійництво та

розвиток волонтерства; 9) міжнародна діяльність; 10) релігія; 11) бізнесові та професійні об'єднання.

Адвокація і медіа

При самостійному опануванні лекційного матеріалу доцільно звернути увагу на наступні аспекти, які рекомендується занотувати до конспекту:

Розробка адвокаційних повідомлень.

Ефективні адвокаційні повідомлення допомагають людям краще зрозуміти адвокаційну мету кампанії та як вони можуть допомогти її досягти.

Таблиця для створення адвокаційного повідомлення

Аудиторія	1. Хто є вашою аудиторією і чого вона прагне?	
Дія	2. До якої дії ми закликаємо аудиторію?	
Конкурентна поведінка	3. Чим ваша аудиторія нині займається і яких дій від неї вимагають інші?	
Винагорода	4. Що буде мотивувати аудиторію до дії? Яка в цьому для них користь?	
Підтримка	5. Що робить дію, до якої ви закликаєте, більш реальною і справді можливою?	

Адвокація як метод впливу

При самостійному опануванні лекційного матеріалу доцільно звернути увагу на наступні аспекти, які рекомендується занотувати до конспекту:

Моніторинг розвитку справ та успіху адвокації у сфері соціальної роботи.

Моніторинг розвитку справ у досягненні вашої адвокаційної мети є важливою частиною адвокаційного плану. Для фіксації прогресу буде корисно визначити проміжні кроки (завдання), які необхідно здійснити для наближення до виконання адвокаційної мети. Для здійснення проміжного кроку потрібні будуть певні адвокаційні дії. У таблиці, що наведена, складіть список проміжних кроків, які ви плануєте здійснити задля досягнення адвокаційної мети. Потім визначте адвокаційні заходи, необхідні для здійснення кожного кроку, та час, необхідний для їх виконання.

Цільова аудиторія: _____

<p>Які проміжні кроки допоможуть досягти адвокаційної мети?</p> <p><i>Намагайтесь розміщувати їх у логіко-хронологічному порядку</i></p>	<p>Які дії необхідно буде здійснити для досягнення проміжних цілей?</p>	<p>Яким є графік виконання цих дій?</p> <p><i>Намагайтесь бути максимально конкретними, пам'ятаючи, що ви можете додати деталі або змінити графік пізніше</i></p>
Крок 1:		
Крок 2:		
Крок 3:		
Крок 4:		
Крок 5:		

**Види самостійної роботи студентів та форми її контролю
з дисципліни «Методика організації та проведення адвокаційних
кампаній у соціальній роботі»**

№ пор.	Назва змістового модуля і теми	Вид самостійної роботи	Форма контролю
Змістовий модуль I. Теоретико-методологічна сутність адвокації			
1	Адвокація як форма індивідуальної соціальної роботи	Вивчення літератури, підготовка рефератів, конспектування «адвокації»	Перевірка конспектів
2	Історія розвитку адвокації як елемента соціальної роботи	Дослідити генезис процесу з запровадження адвокації у систему соціальної роботи (на прикладі інших країн)	Підготовка презентації
3	Адвокаційна діяльність: рівні, ознаки, принципи, виконавці	Вивчення літератури, підготовка рефератів	Підготовка доповіді
Змістовий модуль II. Правові засади адвокації			
4	Правові методи адвокації у системі соціальної роботи	Вивчення літератури, підготовка доповідей	Опитування
5	Особливості організації адвокати-кампаній	Практична робота з розробки програми адвокати-кампаній для захисту або представництва інтересів певної цільової групи	Виконання індивідуального завдання
6	Адвокація як метод впливу	Здійснити порівняльний аналіз адвокації як методу впливу та адвокації як інструменту демократичних перетворень	Складання програми реалізації соціального аудиту за вибраною технологією
7	Адвокація як інструмент демократичних перетворень	Вивчення літератури, підготовка доповідей	Опитування
Змістовий модуль III. Публічна складова адвокації			
8	Адвокати та лобіювання	Робота з інтернет-джерелами	Порівняльна таблиця «Співвідношення лобіювання та адвокати»
9	Адвокація і медіа	Складання адвокати-повідомлень	Презентація результатів
10	Розвиток адвокати в Україні	Складання кейсів	Перевірка кейсів, обговорення

**Теми доповідей та рефератів
з дисципліни «Методика організації та проведення адвокаційних кампаній
у соціальній роботі»**

Змістовий модуль I. Теоретико-методологічна сутність адвокації

Тема 1. Адвокація як форма індивідуальної соціальної роботи

Теми доповідей:

1. Загальне уявлення про поняття «адвокасі».
2. Адвокація як вид діяльності соціального працівника.
3. Стратегії адвокати.

Теми рефератів:

1. Ефективність адвокаційних компаній у системі соціальної роботи.
2. Значення «адвокасі» для споживачів соціальних послуг.
3. Роль індивідуальних стратегій у проведенні адвокаційних кампаній.

Література [1; 2; 13–16; 30]

Тема 2. Історія розвитку адвокації як елемента соціальної роботи

Теми доповідей:

1. Адвокасі як механізм дії недержавних організацій.
2. Світовий досвід використання «адвокасі» щодо розв'язання проблем цільових груп.

Теми рефератів:

1. Процес вироблення публічної політики.
2. Інструменти аналізу державної соціальної політики.
3. Захист громадських інтересів: історія, досвід, результати.

Література [2; 13–16; 21; 22; 30]

Тема 3. Адвокаційна діяльність: рівні, ознаки, принципи, виконавці

Теми доповідей:

1. Фактори, які впливають на стратегію адвокаційної діяльності.
2. Планування альтернативних стратегій розв'язання соціальних проблем цільових груп.
3. Пілотні програми адвокаційної діяльності.
4. Побудова міжособистісних відносин у процесі адвокаційної діяльності.

Теми рефератів:

1. Види адвокаційної діяльності.

2. Об'єкти та суб'єкти адвокаційної діяльності.
3. Ефективність адвокаційних кампаній у системі соціальної роботи.

Література [2; 7; 11; 13; 30]

Змістовий модуль II. Правові засади адвокації

Тема 4. Правові методи адвокації в системі соціальної роботи

Теми доповідей:

1. Розвиток центрів відновного правосуддя в громаді, як ефективний метод активізації та вирішення різнопланових проблем громади.
2. Правове соціальне адвокатування.

Теми рефератів:

1. Форми реалізації прав територіальних громад у сфері соціального захисту та соціальних послуг.
2. Мережа центрів відновного правосуддя у громадах України.
3. Недержавні громадські організації як чинник розвитку адвокації в Україні.

Література [1–10; 12–17; 26; 27]

Тема 5. Особливості організації адвокати-кампанії

Теми доповідей:

1. Планування та побудова співпраці в громаді.
2. Визначення цільових аудиторій.
3. Етапи організації та проведення адвокати-кампаній для цільових груп: визначення проблеми, з якою стикається цільова група, аналіз наслідків, визначення причин та адвокаційної мети.
4. Основні види адвокати-кампаній.
5. Оцінка навичок адвокати у соціального працівника.

Література [3; 4; 6; 9; 30]

Тема 6. Адвокація як метод впливу

Теми доповідей:

1. Громадське соціальне адвокатування.
2. Формальне соціальне адвокатування.
3. Побудова та підтримка партнерів.
4. Визначення стейкхолдерів адвокаційної діяльності.
5. Складання карти та матриці стейкхолдерів.

6. Моніторинг розвитку справ та успіху адвокації у сфері соціальної роботи.

Література [3; 6; 9; 15; 25; 26; 28–30]

Тема 7. Адвокація як інструмент демократичних перетворень

Теми доповідей:

1. Сутність організації громадянського суспільства.
2. Процес вироблення публічної політики.
3. Цикли процесу вироблення державної політики: осмислення, розробка політики, впровадження політики, супроводження політики.
4. Етапи аналізу публічної політики.
5. Процес вирішення суспільних проблем.
6. Створення та управління адвокаційною командою.

Література [1–7; 9–15; 30]

Тема 8. Адвокасі та лобіювання

Теми доповідей:

1. Виконавче та законодавче лобіювання.
2. Осмислення соціально-політичних процесів та процесів прийняття рішення.
3. Механізм лобіювання інтересів цільової групи: аналіз, планування, ведення переговорів.

Теми рефератів:

1. Осмислення соціально-політичних процесів та процесів прийняття рішення.
2. Основні види лобіювання – лобіювання муніципальної або районної ради; лобіювання парламенту.

Література [2; 3; 9; 10; 15; 30]

Тема 9. Адвокація і медіа

Теми доповідей:

1. Інформаційна взаємодія з громадою.
2. Інформаційна взаємодія з цільовими групами – споживачами соціальних послуг.
3. Закономірності організації комунікації соціального працівника або соціальної установи з медіа.

Теми рефератів:

1. Умови ефективної взаємодії із засобами масової комунікації у процесі адвокації.

2. Розробка адвокаційних повідомлень.
3. Інформаційні співпраця системи соціальної роботи та засобів масової інформації.
4. Медіа адвокація: комунікаційна та рекламні заходи.

Література [1–4; 6; 9–15; 25; 29; 30]

Тема 10. Розвиток адвокації в Україні

Теми доповідей:

1. Недержавні організації як ініціатори розвитку адвокації в Україні.
2. Вплив міжнародних організацій (ООН та ЮНІСЕФ) на побудову системи адвокації у сфері соціального захисту та забезпечення.

Література [3; 4; 6; 9; 10; 13–16; 25]

ВКАЗІВКИ ДО НАПИСАННЯ РЕФЕРАТІВ

Вибираючи тему реферату, студент на власний розсуд опрацьовує *одну* або *три* із запропонованих у переліку тем (з різних навчальних модулів). Варто вибрати так, щоб вона викликала інтерес або була пов'язана з практичною діяльністю студента, а також сприяла максимальному застосуванню знань та набуттю практичного досвіду. Одна тема вибирається у разі великого обсягу знайденого матеріалу, три теми – у разі невеликих обсягів матеріалів на кожному окрему тему.

При підготовці реферату студент повинен ознайомитися з навчальними посібниками, переліченими у списку літератури, а також самостійно зайнятися пошуком літератури з відповідного питання. Необхідно знайти глави чи розділи, які містять матеріал щодо конкретного питання та ретельно вивчити (прочитати, зрозуміти, законспектувати) його.

У рефераті потрібно концентровано викласти основний зміст відповідей на поставлені питання. По кожному питанню необхідно зробити стислий висновок. Відповіді на питання повинні бути досить повними, самостійними, відображати рівень загальної культури та спеціальних знань студентів.

Обсяг реферату – 15–20 сторінок друкованого тексту. На початку роботи потрібно вказати тему реферату, викласти зміст реферату, який відбиватиме структуру роботи (чіткий порядок побудови тексту, зв'язок між окремими частинами). Структура реферату має бути такою: титульний лист (назва навчального закладу, інститут; кафедра, дисципліна, з якої виконується реферат; тема; прізвище, ім'я та по батькові студента, який виконав реферат; прізвище, ім'я та по батькові викладача, який має перевірити реферат; місто та рік виконання роботи); план роботи; вступ (де викладена актуальність та

основні положення вибраної теми, об'єкт та предмет аналізу); основна частина (основний зміст розглянутих питань); висновки; список використаної літератури (потрібно вказати навчальні посібники та додаткову літературу, що використані при написанні).

Особливу увагу слід приділити оформленню реферату. Він повинен бути виконаний охайно, ретельно. Кожне питання має підпитання та закінчується коротеньким висновком. Кожен розділ роботи починається з нової сторінки. Всі сторінки мають бути пронумеровані (крім першої – титульної) відповідно до плану роботи.

ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ

Для активізації самостійної роботи студентів та здійснення поточного контролю знань пропонується виконання індивідуальних та творчих завдань. Теми індивідуальних та творчих завдань дають змогу активізувати комунікативні аспекти навчального процесу, надають студенту можливість розкрити свій творчий потенціал.

Індивідуальні та творчі завдання можуть носити як теоретичний, так і практичний характер. Ці форми самостійної роботи студентів розглядаються, по-перше, як метод популяризації соціального знання, по-друге, як можливість побачити позицію студента та спосіб її реалізації, по-третє, як метод активізації навчальної свідомості, подолання стереотипів та пошук нових форм вивчення соціальної дійсності. Підґрунтям для цього виступає сама форма завдання, яка поєднує індивідуальну позицію автора з необхідністю наукового її обґрунтування. Крім інтелектуального напруження, яке сприяє активізації мислення студента, творче завдання дає можливість найбільш повно розкритися студенту, тому що він бачить необхідність свого втручання у проблему, що досліджується.

Виконання індивідуальних та творчих завдань передбачає: вибір однієї теми із переліку тем, запропонованих викладачем; відповідність викладеного матеріалу назві завдання; певний ступінь самостійності та творчості студента в осмисленості та викладенні теми завдання; логічність викладеного матеріалу.

Виконання індивідуальних та творчих завдань формує у студента:

- навички формулювання і аргументування власної точки зору;
- уміння аналізувати складні суспільні проблеми;
- уміння самостійно здобувати необхідну інформацію;
- навички критичного аналізу соціальної реальності та застосування набутих теоретичних знань для їх практичного вирішення.

Сутність індивідуальних завдань з дисципліни «Методика організації та проведення адвокаційної кампанії у соціальній роботі» полягає в організації активного пошуку адекватних прийомів розв'язання проблемних соціальних ситуацій (ситуаційних завдань), запропонованих викладачем або самостійно сформульованих студентом. Алгоритм організації виконання індивідуальних завдань включає поетапне спрямування аналітичної діяльності студента на аналіз представленого матеріалу, постановку проблеми і завдань з підвищення якості емпіричних досліджень та контролю викладача за дослідницьким процесом, внаслідок чого визначається динаміка переростання у студентів навичок навчальної роботи у вміння наукового пізнання. З дисципліни передбачені такі форми індивідуальних завдань:

- розв'язання ситуаційних завдань;
- виконання творчих завдань;
- індивідуальне науково-дослідне завдання.

Залежно від індивідуальних пізнавальних можливостей студентів викладач: 1) диференціює рівень складності індивідуальних завдань (чи буде матеріал вивчатися студентом самостійно або під керівництвом викладача, а саме, якщо студент спроможний без зайвих зусиль та затрат часу глибоко дослідити проблему самостійно, викладач може виконувати лише консультаційну або контролюючу функцію, у протилежному випадку – викладач здійснює систематичне «супроводження» виконання індивідуального завдання); 2) визначити рівень співвідношення вияву студентами репродуктивних та продуктивних навичок та вмінь під час виконання індивідуального завдання; 3) використовувати, у разі необхідності, засоби стимулювання дослідницької активності студентів (результати роботи можуть бути використані для наукової публікації, виступу на конференції, практично реалізовані під час виробничої або дипломної практик тощо); 4) використовуючи диференційний підхід, визначити «контрольні точки», методи контролю та самоконтролю виконання студентами індивідуального завдання; 5) продумати альтернативні варіанти виконання студентом індивідуального завдання на випадок відхилення реального навчального процесу від запланованого.

У межах визначеної тематики студент вибирає один варіант. У вступі до роботи викладається обґрунтування вибору саме цих тем варіанту. Кожну тему опрацьовує і викладає в обсязі 10–12 сторінок електронного (друкованого) тексту. У висновках викладаються підсумкові міркування з опрацьованого матеріалу.

Використовуючи програмне забезпечення MS PowerPoint, студент у довільній формі презентації викладає основні положення вибраних тем.

Теми індивідуальних завдань

1. Проаналізуйте процес вироблення державної політики. Поміркуйте, який елемент найбільше впливає на розвиток адвокації в системі соціальної роботи. Відповідь проілюструйте прикладами з реалії вітчизняного соціального життя.
2. На Вашу думку, у чому полягає сучасний підхід до вивчення циклу державної політики. Поміркуйте, яка фаза циклу державної політики може містити елементи адвокаційної кампанії.
3. Поміркуйте, у чому полягає специфічність адвокаційної діяльності як технології захисту прав та інтересів цільових груп. Проілюструйте конкретними прикладами.
4. Обґрунтуйте, у чому, на Вашу думку, полягає сутність організації громадянського суспільства.
5. Розробіть сценарну схему проведення громадських слухань як метод адвокаційної кампанії.
6. Поміркуйте та визначте адвокаційну мету представництва соціальним працівником інтересів певних цільових груп (за власним вибором студента).
7. Поміркуйте та визначте людей та/або групи, до яких треба звернутися та забезпечити їхню допомогу у досягненні адвокаційної мети Вашої адвокаційної кампанії.
8. Проаналізуйте та визначте кращі комунікаційні та рекламні заходи, що допоможуть досягти вашої адвокаційної мети.
9. Запропонуйте власний проект реалізації адвокаційної кампанії.
10. Визначте проміжні кроки, адвокаційні заходи та терміни, що будуть використовуватись вашою адвокаційною групою, щоб визначити проблеми та успіхи у досягненні адвокаційної мети.

ЗАСОБИ КОНТРОЛЮ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Контроль успішності студента включає такі види: поточний, модульний за окремий змістовий модуль, підсумковий модульний за всю навчальну дисципліну, семестровий (академічний):

- **поточний контроль** проводиться з метою перевірки засвоєння студентами основних положень лекційного матеріалу і матеріалу, опрацьованого ними під час самостійної роботи; передбачає оцінювання успішності студентів під час аудиторних (семінарських, індивідуальних) занять та виконання ними окремих індивідуальних, контрольних завдань (написання рефератів, тематичних або інформаційно-наукових повідомлень тощо). При поточному контролі оцінюється: рівень оволодіння навчальним матеріалом, набутих знань, навичок і вмінь, активність і сумлінність роботи студентів на семінарських заняттях, результати виконання ними індивідуальних завдань, якість і повнота підготовлених студентами рефератів або тематичних повідомлень.

Основними видами (засобами) поточного контролю є:

- ✓ експрес-опитування (або «фронтальне» опитування), яке здійснюється на початку кожного семінарського заняття протягом 5–7 хв. Студенти письмово відповідають на поставлене викладачем запитання, яке формулюється у вигляді суттєвої проблеми конкретного змістового модуля. Оцінка за експрес-опитування враховується при виставленні загальної оцінки роботи студента на семінарському занятті;

- ✓ опитування студентів з основних питань семінарського заняття;

- ✓ оцінювання підготовлених студентами на семінарське заняття рефератів, тематичних повідомлень тощо;

- ✓ перевірка у позанавчальний час або під час спланованих індивідуальних занять відпрацьованих студентом матеріалів за пропущені ним аудиторні заняття (лекцію чи семінарське заняття);

- ✓ перевірка відпрацьованих навчальних матеріалів студентами, які займаються за індивідуальним планом навчання;

- **модульний контроль за окремим змістовим модулем** – оцінювання у балах рівня опрацьовання студентом теоретичного і практичного матеріалу в межах окремого змістового модуля навчальної дисципліни, успішності виконання ним фонду тестових завдань.

При модульному контролі оцінюється в балах рівень теоретичної (знань) та практичної (навичок і вмінь) підготовки студента за всі змістові модулі, що складають окремий заліковий модуль.

Форма проведення модульного контролю – письмова (під час останнього семінарського заняття у межах конкретного залікового модуля).

- **підсумковий модульний контроль** – це накопичена студентом за всі залікові модулі та науково-дослідницьку роботу сума балів за бально-рейтинговою шкалою, яка переводиться в оцінку за національною шкалою.

Отримана студентом оцінка за національною шкалою може перескладатися з метою її підвищення за бажанням самого студента у період проведення тижня семестрового (академічного) контролю.

семестровий (академічний) контроль передбачає проведення екзамену за дисципліну, під час якого студенту виставляється остаточна оцінка за навчальну дисципліну, яка визначається як середньозважена за результатами підсумкового модульного контролю та результату перескладання оцінки за навчальну дисципліну. Екзамен проводиться за класичною формою – усно, за переліком питань до підсумкового контролю.

З дисципліни передбачені такі критерії оцінки самостійної роботи студента:

- самостійне вивчення й поглиблене опрацювання певних змістових модулів дисципліни та окремих питань – до 5 балів;
- вивчення матеріалу лекцій за конспектами, підручниками і спеціальною літературою – до 3 балів;
- підготовка реферату – до 10 балів;
- виконання індивідуальних, творчих завдань – до 10 балів;
- розв’язання ситуаційних завдань – до 5 балів;
- підготовка доповідей на студентських наукових конференціях – до 20 балів.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Загальне уявлення про поняття «адвокасі».
2. Адвокація як вид діяльності соціального працівника.
3. Спрямування зусиль на потреби споживачів та розв’язання соціальних проблем, з якими стикається цільова група.
4. Стратегії адвокатури.
5. Адвокація як механізм дії з практики діяльності недержавних організацій США.
6. Фактори, які впливають на стратегію адвокатури.
7. Планування альтернативних стратегій розв’язання соціальних проблем цільових груп.
8. Пілотні програми адвокатури.
9. Побудова міжособистісних відносин у процесі адвокатури.
10. Розвиток центрів відновного правосуддя у громаді як ефективний метод активізації та вирішення різнопланових проблем громади.
11. Правове соціальне адвокування.
12. Планування та побудова співпраці у громаді.

13. Етапи організації та проведення адвокасі-кампаній для цільових груп: визначення проблеми, з якою стикається цільова група, аналіз наслідків, визначення причин та адвокаційної мети.
14. Основні види адвокасі-кампаній.
15. Оцінка навичок адвокасі у соціального працівника.
16. Громадське соціальне адвокатування.
17. Формальне соціальне адвокатування.
18. Побудова та підтримка партнерів.
19. Визначення стейкхолдерів адвокаційної діяльності.
20. Складання карти та матриці стейкхолдерів.
21. Процес вироблення публічної політики.
22. Цикли процесу вироблення державної політики: осмислення, розробка політики, впровадження політики, супроводження політики.
23. Етапи аналізу публічної політики.
24. Процес вирішення суспільних проблем.
25. Форми реалізації прав територіальної громади.
26. Створення та управління адвокаційною командою.
27. Виконавче та законодавче лобіювання.
28. Осмислення соціально-політичних процесів та процесів прийняття рішення.
29. Механізм лобіювання інтересів цільової групи: аналіз, планування, ведення переговорів.
30. Основні види лобіювання – лобіювання муніципальної або районної ради; лобіювання парламенту.
31. Інформаційна взаємодія з громадою.
32. Інформаційна взаємодія з цільовими групами – споживачами соціальних послуг.
33. Закономірності організації комунікації соціального працівника або соціальної установи з медіа.
34. Умови ефективної взаємодії із засобами масової комунікації у процесі адвокації.
35. Розробка адвокаційних повідомлень.
36. Недержавні організації як ініціатори розвитку адвокації в Україні.
37. Вплив міжнародних організацій (ООН та ЮНІСЕФ) на побудову системи адвокації у сфері соціального захисту та забезпечення.
38. Інструменти аналізу державної соціальної політики.
39. Захист громадських інтересів: історія, досвід, результати.
40. Види адвокаційної діяльності.
41. Суб'єкти адвокаційної діяльності.
42. Об'єкти адвокаційної діяльності.
43. Стратегії «адвокасі» в соціальній роботі.
44. Підготовка та проведення громадських слухань.
45. Ефективність адвокаційних компаній в системі соціальної роботи.
46. Сутність та результати програми ЮНІСЕФ в Україні «Адвокація, інформаційна та соціальна політика».

47. Форми адвокаційної діяльності.
48. Методи адвокаційної діяльності.
49. Роль індивідуальних стратегій у проведенні адвокаційних кампаній.
50. Значення «адвокасі» для споживачів соціальних послуг.
51. Адвокасі-діяльність та мережування: європейський досвід
52. Мережа центрів відновного правосуддя у громадах України.
53. Недержавні громадські організації як чинник розвитку адвокації в Україні.
54. Основні елементи плану адвокаційної кампанії.
55. Процедура визначення мети адвокаційної кампанії.
56. Особливості визначення цільових аудиторій адвокаційних кампаній.
57. Розробка та презентація результатів адвокаційної кампанії.
58. Медіа адвокація: комунікаційні та рекламні заходи.
59. Створення та управління адвокаційною командою.
60. Моніторинг як технологія організації та проведення адвокаційної кампанії.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики / ред. О. Л. Скідін. – К. : Форт, 2007.
2. Городяненко В. Г. Соціологія. – К.: Вид. центр «Академія», 2002.
3. Тюття Л. І., Іванова І. Б. Соціальна робота: теорія і практика: навч. посіб. – К.: Знання, 2008.
4. Тертичка В. Державна політика: аналіз та здійснення в Україні. – К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2012.
5. Парсонс, Вейн. Публічна політика: Вступ до теорії й практики аналізу політики: пер. з англ. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2016.
6. Пал, Леслі А. Аналіз державної політики / пер. з англ. Іван Дзюб. – К.: Основи, 2016.
7. Гогвуд, Б., Ган, Л. Аналіз політики для реального світу / пер. з англ. А. Олійник; наук. ред. пер. В. Тертичка. – К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2014.
8. Говлет М., Рамеш М. Дослідження державної політики: цикли та підсистеми політики / пер. з англ. О. Рябова. – Львів: Кальварія, 2014.
9. Веймер, Девід Л., Вайнінг, Ейден Р. Аналіз політики: Концепції і практика / пер. з англ. Іван Дзюб, Анатолій Олійник; наук. ред. О. Кілієвич. – К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2000. – 654 с.
10. Концепція взаємодії держави з громадянським суспільством: Проект [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua>
11. Яковенко Ю., Бровський О. Індикатори та показники становлення та розвитку громадянського суспільства // Суспільні реформи та становлення громадянського суспільства в Україні: матеріали наук.-практ. конф. / за заг. ред. В. І. Лугового, В. М. Князева. – К.: Вид-во УАДУ, 2011.
12. Лесечко М. Громадянське суспільство // Громадянське суспільство і політика органів місцевого самоврядування: проблеми теорії і практики. – Львів, 2013.
13. Колодій А. Концепція громадянського суспільства: проблема узгодженості теоретичних підходів та емпіричних моделей // Громадянське суспільство як здійснення свободи: центрально-східноєвропейський досвід / за ред. А. Карася. – Львів: Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка, 2002.

14. Ткачук А. Ф. Законодавство для третього сектору: проблеми правового регулювання. – К.: Ін-т громадянського суспільства, 2013.
15. Джин Л. Коэн, Эндрю Арато. Гражданское общество и политическая теория; пер. с англ. / общ. ред. И. И. Мюрберг. – М.: Весь Мир, 2003.
16. Lewis D. The management of non-governmental development organizations: an introduction. – Garamond: the Taylor & Francis Group, 2001.
17. Власюк О. С., Крисаченко В. С., Степико М. Т. та ін. Український соціум / за ред. В. С. Крисаченка. – К.: Знання України, 2015.
18. Джон Кин. Демократия и гражданское общество / пер. с англ.; послесл. М. А. Абрамова. – М.: Прогресс-Традиция, 2011.
19. Настільна книга для неприбуткових організацій / за ред. А. Ткачука. – 2-ге вид., випр. і допов. – К.: [Ін-т громадянського суспільства: ІКЦ «Леста»], 2015.
20. Громадянське суспільство і держава в Україні: проблеми взаємодії. Матеріали методологічного семінару. Відп. ред.: В. В. Цветков, І. О. Кресіна; упоряд. Є. В. Прегуда. – К.: Ін-т державі і права ім. В. Корецького НАН України, 2014.

Додаткова

21. Jorgensen L. What Are NGOs Doing in Civil Society?// NGOs, Civil Society and the State. Building Democracies in Transitional Countries/ Ed. Andrew Clayton.- INTRAC, 2016.
22. Кормич Л. І., Шелест Д. С. Громадські об'єднання та політичні партії сучасної України / Л. І. Кормич, Д. С. Шелест. – К.: АВРІО, 2014.
23. Ткачук А. Український третій сектор: деякі думки з приводу юридичної природи та термінології // Перехрестя. – 2010. – № 4. – С. 30–33.
24. Гавриленко І. М., Мельник П. В., Недюха М. П. Соціальний розвиток: навч. посіб. – Київ, 2001.
25. Регулирование правового статуса некоммерческих организаций в гражданских кодексах государств мира: сб. материалов. – К.: МЦНП, 2012.
26. Горбатенко В. Громадські організації і рухи // Політол. Енцикл. словник / упоряд. В. П. Горбатенко; за ред. Ю. С. Шемшученка, В. Д. Бабкіна, В. П. Горбатенка. – 2-ге вид., допов. і перероб. – К.: Генеза, 2014. – С. 115–116.
27. Guy P. American Public Policy: Promise and Performance. – New Jersey: Prentice Hall, 2013.
28. Salamon, Lester M. and Helmut K. Anheier. The International Classification of Nonprofit Organizations: ICNPO-Revision 1, 1996. Working Papers of the Johns Hopkins Comparative Nonprofits Sector

Project, no. 19. – Baltimore: The Johns Hopkins Institute for Policy Studies, 2016.

29. Salmon, Lester M. America's nonprofit sector: a primer. – Washington: The Foundation Centre, 2015.